

Milyonlarca
yıl süren
koşu

TİMSAHLAR DA KOŞABİLİRLER

Marianne OERTL

“**K**aynayan sıcak bir tencere gibi, burun deliklerinden buharlar çıkan nefesi külleri alevlendiren ve ağızından adeta ateşler saçan timsah, sırtı çok kuvvetli ve her yerinden güç fışkıran bir hayvandır.”

Hiristiyanların eski ahid olarak adlandırdıkları tevratta misk kokulu olarak tanımlanan timsah, doğa-bilimci Reginald Mougham'ın kitabında tümüyle değişik tanımlanmaktadır: “Timsah; Afrika'nın en iğrenç ve tiksindirici hayvanlarından biri, doğanın görünüşe göre sınırsız bir intikam için yarattığı, yaratılışın bir lekesi olarak görmemek olanaksızdır.”

Timsah kadar hiçbir hayvan insanlarda bu kadar değişik duygular yaratmaz. Bu hayvan, ilkel ve çirkinlik örneğidir. Hayvanat bahçesinde, yüksek bir duvarın ardında tembelce uzanan timsahların dehşetle izleyen çoğu kimsenin aklına, timsahların geçirdiği hızlı evrim gelmez.

Timsahlar da, dinazorlar gibi 200 milyon yıl önce Thecontia döneminde ortaya çıkmışlardır. Dinazorların giderek büyümesine ve değişik fonksiyonları olan yeni türlere ayrılmasına karşın timsahlar, geniş ölçüde değişmeden kalmışlar ve tüm çevre değişimlerine karşı dayanabilmişlerdir. Timsahların bugüne kadar yiyeceğini memeli hayvanlar ve zaman zaman da insanlar oluşturmuştur. 65 milyon yıl önce

Timsahlarla ilgili bu raporda diğer birçok bilgilerin yanısıra ilginç bir teori bulunmaktadır: Timsahların son sürat suya doğru koşmasının nedeni insan dışındaki en tehlikeli düşmanları olan dinazorlardan kaçmak içindir.

dinazorlar yok olduğunda, timsahların yaşadıkları çevre olan sularda başka doğal düşmanları kalmamıştır.

Timsahlar, kalın derileri, yassı kafaları ve korkunç ağızları ile gerçekten biçimsizdirler. Fakat nehirler, göller ve deniz parçalarında büküm sürme yetenekleriyle insanları etkilerler.

Korkmamayı başarmayı kim istemez? Fakat bir timsahın bakışında, genellikle hayranlık ile dehşet arasında bocalarız.

Dünya, Yavru Timsahlar İçin Tehlikelerle Doludur. Ama Ergin Timsahlar Hiç Bir Şeyden Korkmazlar

Doğanın büyük yaratıklarından biri olan ergin bir timsahın, artık korkacağı bir şey yoktur. Ama yine de yumurtadan çıkan 50 ila 80 hayvandan yalnız ikisi, türüne göre 1,5 metre ile 4 metre boyu olan ergin hayvanın ortalama uzunluğuna ulaşabilir. Yabani kedigiller, engerek yılanları, yırtıcı kuşlar, kaplumbağalar, balıklar ve hatta kendi anneleri, yavru timsahları yerler. Büyük timsahlar daha küçük olanları, tür ve aile farkı gözetmeksizin yiyebilirler.

Buna rağmen 50 timsah yavrusundan ikisi, “mucize” uzunluğa erişir ve bundan sonra kimsese kolayca yem ol-

Dörtmala koşuda sırayla gövdenin önü ve arkası tamamıyla havada tutulur. Timsahın arka bacakları, ön bacaklarından daha güçlüdür. Bir Avustralya timsahı yaklaşık bir insan kadar hızlı koşar.

Yukarıda: Anne timsah yavrunun yumurtadan çıkmasına yardım ediyor. Yeni doğan 100 timsahtan sadece 2 veya 3 tanesi yaşama şansına sahiptir.

mazlar. Diğer bütün hayvanları yiyebilirler fakat hiçbirini onları yiyemez ya da başka türlü zarar veremez.

Güneş Banyosundan Sonra Koşu

Timsahlar bugüne kadar insanlar tarafından yalnızca çirkin olarak değil, aynı zamanda ağır hareketli ve tembelle, tek başına dolaşan ve aptal olarak nitelendirilmişlerdir. Oysa timsahlar dörtmala koşabilirler. Günter Deichmann'ın fotoğrafları, sürüngenler olarak adlandırılan hayvanların seri olarak nasıl hareket edebildiklerini ilk kez açıkça göstermektedir. Avustralya timsahı ve tüm diğer türleri bir insanın koşabileceği kadar hızlı hareket edebilmektedir. Küçük ve hafif türler, boyları 8 metreye kadar varan ağır türlerden doğal olarak daha kolay hareket edebilmektedirler. Timsahlar yana açılmış bacaklarına rağmen, gövdelerini yerden kaldırmayı başarabilmektedirler. Bu, onların iki bacak üzerinde doğrulup koşabilmelerinin ilk işaretidir.

Timsah kendisini yalnız suda güvence altında hisseder. Bu duygu, timsahtaki duyguların en yoğun olanıdır. Timsah huzurunu kaçıran bir gürültü duyduğunda, suya ulaşmak için acele eder. Uzaklığa göre, suya doğru uyuşukça sürünür ya da saatte on kilometre hızla koşar. Kuşkusuz bu koşu birkaç metre uzaklığa kadar sürer, çünkü timsah normal olarak ki-

yiya sadece güneşlenmek için gider. Çiftleşme zamanına doğru karada bazen rakipler arasında dövüşler olur. Bunun yanısıra timsahlar bu dönemde daha hızlı hareket edebilirler.

Karadan suya olan bu korkulu kaçış olası bir davranış mirası, bir içgüdü olup, yetişkin timsahlar için gerekli değildir. Belki bu duygu, sürüngenlerin 150 milyon yıl önceki varoluşları zamanından gelmektedir. Bu dönemde sürüngenlerin kuvvetli düşmanları bulunuyordu. Başka bir düşünceye göre de bu duygu 10 yaş civarındaki ergin timsahların daha önceleri tehlike dolu bir dünyada yaşarken edindiği, hayatının ilk yıllarından kalma bir mirastır. Timsahlar karada çok ürkek, suda ise çok cesurdurlar.

Amatör bir fotoğrafçı Güney Afrika'daki Krüger ulusal parkında bir fotoğraf çekmiştir. Bu fotoğrafta aslında susuzluğunu gidermek için su kenarına gelen genç bir zürafanın sessiz, sakin bir fotoğrafı olacaktı. Ancak fotoğrafçı tam deklanşöre basarken beklenmedik bir şey oldu. Zürafa daha ilk yudumunu aldığı anda sivri dişleriyle iki kuvvetli çene aniden zürafanın ağzını yakaladı. Bu çene, zürafanın su içmek istediği yerde pusuda bekleyen bir timsaha aitti. Fakat bu sefer yakaladığı lokma timsaha "biraz büyük" geldi. Şoka uğrayan zürafa kafasını yukarıya kaldırınca, timsah bugüne kadar bilmediği bir yüksekliğe çıktı. O anda şaşırarak timsah tuttuğu yeri bırakıp, gürültü ile suya düştü.

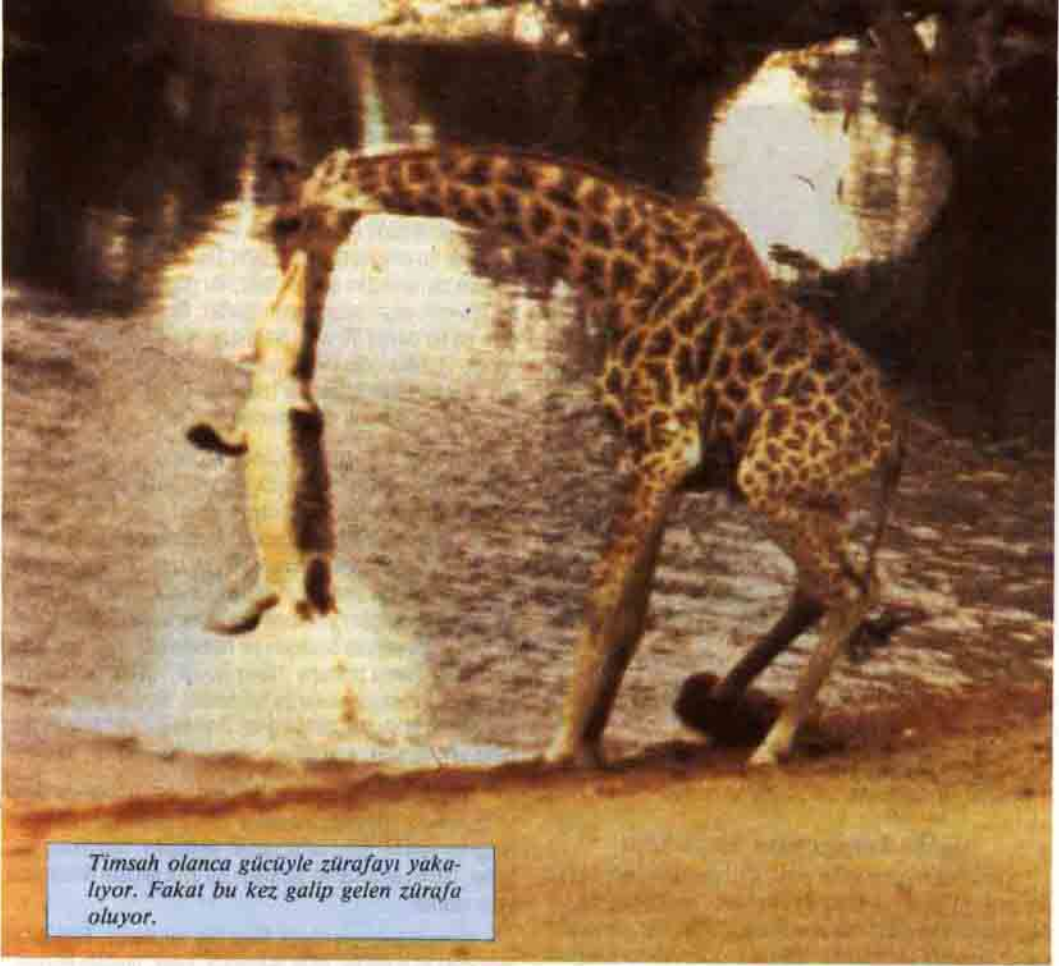
Zürafa için büyük şans olan bu durum aslında kuraldışı bir durumdur. Genelde timsahlar sivri dişli çeneleri ile yakaladığı bir şeyi bir daha bırakmazlar. Antiloplar, mandalar, sırtlanlar, bazen aslanlar ve zürafalar da aynı şekilde timsahlara yem olurlar.

Timsahlar bazen büyük filleri bile yakalarlar. Tabii ki bu durumda bazı riskler göze alınmıştır. Filler, timsahı hortumlarıyla hırpalayarak sudan çekebilir ve savurabilirler. Yetişkin suaygırları ise timsahların varlığından huzursuz olmazlar. Vücutlarının yuvarlaklığı timsahlara hücum edebilecekleri bir yüzey sunmaz ve timsahlar suaygırlarını ısırma-yı başaramazlar.

Timsah için büyük bir avı tam anlamıyla yemek yorucu bir iştir. Timsahların çene kasları kısmen zayıf gelişmiştir. Saldırı sırasında timsahın ağzından kaçabilenler, onu aniden yakalayabilirler. Timsahın zayıf ağzı kuvvetli bir insan koluyla boy ölçüşemez. Gerçekten de bir insan, timsahın ağzını kalın bir yapışkan bantla iki kez sararak kapatabilir.

Biz tekrar, ağzında büyük avı bulunan timsahımıza dönelim. Timsah avını önce boğulana kadar suyun dibinde tutar. Bir timsah su altında bir saate yakın kalabilir. Akciğerleri

Timsah olanca gücüyle zürafayı yakalıyor. Fakat bu kez galip gelen zürafaya oluyor.

içindeki ek hava depoları ile bu olayı gerçekleştirir. Kirli kanı, oksijence zengin kandan ayıran 4 kalp bölmesi ile elverişli kan dolaşımı sağlar. Ancak av eti, timsahın dişlerinin parçalayabileceği yumuşaklığa gelinceye kadar su altında kalmalıdır. Bu saatler sürebilir.

Timsah su altında avını parçalarken, onu dayayacak bir yeri yoktur. Akıllı hayvanlar bu işe tamamen farklı bir çare bulmuştur. Bazen meyilli su kenarlarında yıpranmış, yumuşak ve çürümeye bırakılmış hayvan ölümleri görülür. İşte bunlar timsahın yemeğidir. Timsah avını yemek istediğinde onu tekrar suya atar. Orada avını kuvvetle ısırır ve kuyruğu-

Boğa yılanı tarafından boğulan yarı ergin bir timsah.

nun yardımıyla çevirir. Bu çevirme pek çok kere tekrarlanır. Timsah bir lokma koparıldıktan sonra kafasını sudan çıkarır ve lokmayı yutkunma hareketleri ile yemek borusundan aşağıya doğru gönderir. Hayvan lokmayı bütün olarak yutar, açığı çığneyemez. Sonra zor nefes alıp verdiği için su üstünde birkaç dakika kalır ve yeni bir parça ısırma için yine suya dalar.

İşte tropikal bölgelerde sıkça rastlanılan bir manzara: Su kuşları ve antiloplar su içmek için bir su kenarına geliyorlar. Bir timsah çekici avını görüyor fakat yavaşça ona sırtını dönüyor ve aksi yöne doğru, ilgisizmiş gibi yürüyor. Daha sonra dibе dalıyor ve su altında geriye doğru yüzerek hiçbir şeyden haberi olmayan hayvana saldırıyor.

Böyle bir şaşırtmacayı gerçekleştirebilmek, büyük ölçüde önceden planlama, aynı zamanda sabır ve kendine güven gerektirir. Bunların tümü, bizim "aptal" sürüngenden açıkça beklemediğimiz davranış biçimleridir. Tüm sürüngenler içinde en fazla kıvrımlı beyin kabuğu timsahlardadır. Bu hayvan, diğerleriyle karşılaştırılacak olursa gerçekten de zeki bir canavardır.

Bugün, timsahların bazen sürü halinde avlandıklarını biliyoruz. O zaman avın parçalanması, onlar için basit bir oyun haline gelir. Her hayvan "kurban" dan kendine bir parça koparır.

Genelde haftada yalnız bir gün büyük bir av olur. 45 kg lık küçük bir timsahın, günde yalnızca yaklaşık 440 kalori aldığı hesaplanmıştır. Buna karşın, örneğin 42 kg lık bir Puma, günde 2140 kalori sarfeder. Enerji tasarruf modeli olan timsah, bir soğukkanlı olduğundan vücut sıcaklığını temin etmek için enerjiye gereksinim duymaz. Örneğin Nil nehri-ndeki bir karabatak, küçük bir timsaha oranla daha çok balık yer.

Kuşkusuz, 13 timsah türünün yalnızca en büyükleri büyük av hayvanlarını öldürebilir. Örneğin, tuzlu veya yarı tatlı sularda yaşayan Nil timsahı, bataklık timsahı, sivri timsah. Küçük türler de balık, kuş, kurbağa ve küçük hayvanlarla beslenirler.

Timsahların kendilerine ait bir bölgede yaşadıkları kısa zamandan beri bilinmektedir. "Bir yabancı, timsahın bulunduğu bölgeye zorlu giriyor. Bölge sahibi kızarak, burun deliklerinden ateş kusan ejderha gibi buharlar çıkarıyor. Bölgeye zorla giren yabancı bu tehlide aldirmayınca bölge sahibi onun üzerine atılıyor ve kıyıya kadar kovalıyor." Doğada, ölümle sonuçlanan saldırıların ender olmasına karşın, hayvanat bahçelerinde yer kitliğinden dolayı daha çok ölüme rastlanmaktadır.

Dinazorlardan Daha Tehlikeli Yeni Düşman

Bir vücut gücü, dayanıklılık ve zekâ bileşimi olan timsah, insanla karşılaşmadan önce büyük "evrim oyunundan" yüzünün aklı ile çıkmıştır. Ama insan, her yerde onu takip edip, yok etmiştir. Günümüzde ise çiftliklerde sürü halinde "zırhlı sürüngenler" yetiştirilmektedir. Sürüngen tarafından pürüzsüzce "cilalanmış" karnı derisi, deri endüstrisine, eti Asya restoranlarına, kemikleri gübre ticaretine, tırnak, diş ve ilaçlanmış kafalan hediyecek eşya dükkanlarına gönderilir.

Bu ilkel hayvanların neslinin tükenmemesi için, günümüzde bir çok yerde önleyici tedbirler alınıp, başarıyla uy-

Timsahların kileri: Timsahlar, dişleri etleri kesebilsin diye büyük av parçalarını suyun dibinde ya da karada yumuşamaya bırakırlar. Bu Nil timsahı avını diğer aç timsahlardan korumaya çalışıyor.

Timsahlar avlarını ancak ortaklaşa yakalamışlarsa sessizce paylaşırlar. Resimde bir zırhlı sürüngen avladığı balıkla görülüyor.

gulanmaktadır. Örneğin Florida'da Alligator (Kuzey Amerika Timsahı) sayısı tekrar çoğalmıştır. Bugün her 8 Floridalıya 1 Alligator düşmektedir. Eğer timsahlar, ailelerin pahalı köpeklerini hemen parçalamazlarsa, insanlar bu hayvanlarla iyi geçinebilirler.

New York'un lağım kanallarında bile timsahların barındığı rivayet olunur. Timsahlar soğuk kış aylarında sıcak lağım kanallarına gelirler. Bu arkaik hayvanlar, en azından bazı bölgelerde, modern yaşam koşullarından memnun olabilirler. Yani evrim geçirmiş timsahın diğer bir evrim ürünü olan insanla ortak bir özelliği vardır: Uyum sağlama yeteneği.

P.M.'den çev.: Nuran KANSU

